

2025

PHYSICS

Full Marks : 70

Pass Marks : 21

Time : 3 hours

The figures in the margin indicate full marks for the questions

Give the answers of Part-A in the OMR Answer-Sheet provided.

ALLOTMENT OF MARKS

Part—A

Q. Nos. 1 to 35 carry 1 mark each : $1 \times 35 = 35$

Part—B

Q. Nos. 36 to 45 carry 2 marks each
(any five out of ten) : $2 \times 5 = 10$

Q. Nos. 46 to 55 carries 3 marks each
(any five out of ten) : $3 \times 5 = 15$

Q. Nos. 56 to 59 carry 5 marks each
(any two out of four) : $5 \times 2 = 10$

Total = 70

PART—A

Choose the correct answer :

$1 \times 35 = 35$

শুদ্ধ উত্তৰটো বাছি উলিওৱা :

শুদ্ধ উত্তৰটি বেছে নাও :

1. Among the following forces, which one is the strongest force?

তলত দিয়া বলসমূহৰ ভিতৰত কোনটো বল আটাইতকৈ শক্তিশালী ?

নিম্নোক্ত বলগুলিৰ ভিতৰে কোন বলটি সবথেকে শক্তিশালী ?

(a) Gravitational force
মহাকর্ষণ বল	(b) Weak force
দুৰ্বল বল
(c) Electromagnetic force
বিদ্যুৎচুম্বকীয় বল	(d) Nuclear force
নিউক্লীয় বল

2. Optical fibre is based on which of the following?

অপটিকেল ফাইবাৰ তলৰ কোনটোৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি তৈয়াৰ কৰা হয় ?

অপটিক্যাল ফাইবাৰ নিম্নোক্ত কোনটিৰ উপৰ ভিত্তি কৰে প্ৰস্তুত কৰা হয় ?

(a) Total internal reflection
পূৰ্ণ আভ্যন্তরীণ প্রতিফলন	(b) Refraction
প্রতিসরণ
(c) Diffraction
অপবর্তন	(d) Polarization
সমবর্তন

3. The dimensional formula for angular momentum is

কৌণিক ভৰবেগৰ মাত্ৰামূলক সূত্ৰটো হ'ল

কৌণিক ভৰবেগৰ মাত্ৰামূলক সূত্ৰটি হ'লো

(a) $[ML^2T]$	(b) $[ML^2T^{-1}]$
(c) $[M^{-1}L^{-1}T^{-2}]$	(d) $[ML^{-2}T^1]$

4. How many significant figures are there in the number 0.008?

0.008 সংখ্যাটোত সার্থক অংক কিমানটা আছে ?

0.008 সংখ্যাটিতে কয়টি সার্থক অঙ্ক আছে ?

(a) 1	(b) 3	(c) 4	(d) 2

5. Which among the following quantities has unit but no dimensions?

তলৰ কোনটো ৰাশিৰ একক আছে কিন্তু মাত্ৰা নাই ?

নিম্নোক্ত কোন ৰাশিটিৰ একক আছে কিন্তু মাত্ৰা নেই ?

(a) Angle
কোণ	(b) Strain
বিকৃতি
(c) Relative velocity
আপেক্ষিক বেগ	(d) Relative density
আপেক্ষিক ঘনত্ব

6. A vernier caliper is used to measure the lengths to an accuracy of

দৈৰ্ঘ্য জুখিবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা ভাৰ্ণিয়াৰ কেলিপাৰত শুদ্ধমান হ'ল

দৈৰ্ঘ্য মাপাৰ জন্য ব্যবহার করা একটি ভাৰ্ণিয়াৰ ক্যালিপাৰে শুদ্ধমান হলো

(a) $10^{-1}m$	(b) $10^{-2}m$	(c) $10^{-3}m$	(d) $10^{-4}m$

7. What does the slope of velocity-time graph represent?

বেগ-সময় লেখৰ ঢালে কি বুজাই ?

বেগ-সময় লেখ-এৰ ঢাল বলতে কী बोঝाया ?

(a) Acceleration
ত্বৰণ	(b) Displacement
সৰণ
(c) Speed
দ্রুতি	(d) Force
বল

8. What will be the net displacement of a car in going from A to B, which are 160 m apart, and then back to A?

গাড়ী এখন A-ৰ পৰা B, যিবোৰ 160 m দূৰত অৱস্থিত, লৈ গৈ আকৌ A লৈ ঘূৰি আহিলে মুঠ সৰণ কিমান হ'ব?

একটি গাড়ী A-এৰ থেকে B, যে দুটি 160 m দূৰে অবস্থিত, পর্যন্ত গিয়ে আবার A-তে ঘূৰে আসলে মোট সৰণ কত হবে?

- (a) Zero/শূন্য/শূন্য (b) 320 m
(c) 480 m (d) 160 m

9. If $(3\hat{i} - 2\hat{j} + 2\hat{k}) \cdot (2\hat{i} - x\hat{j} + 3\hat{k}) = -12$, then the value of x is

যদি $(3\hat{i} - 2\hat{j} + 2\hat{k}) \cdot (2\hat{i} - x\hat{j} + 3\hat{k}) = -12$, তেন্তে x -ৰ মান হ'ব

যদি $(3\hat{i} - 2\hat{j} + 2\hat{k}) \cdot (2\hat{i} - x\hat{j} + 3\hat{k}) = -12$, তাহলে x -এৰ মান হবে

- (a) 6 (b) 12 (c) -6 (d) -12

10. The vectors $\vec{A}$ and $\vec{B}$ are parallel if

ভেক্টৰ $\vec{A}$ আৰু $\vec{B}$ সমান্তৰাল হ'ব যদিহে

ভেক্টৰ $\vec{A}$ এবং $\vec{B}$ সমান্তরাল হবে যদি

- (a) $|\vec{A} \times \vec{B}| = 0$ (b) $|\vec{A} \times \vec{B}| = 1$
(c) $\vec{A} \cdot \vec{B} = 1$ (d) $\vec{A} \cdot \vec{B} = 0$

11. Which of the following quantities is a vector quantity?

তলৰ কোনটো ৰাশি এটা ভেক্টৰ ৰাশি?

নিম্নোক্ত কোন ৰাশিটি একটি ভেক্টর রাশি?

- (a) Density (b) Power
ঘনত্ব ক্ষমতা
ঘনত্ব ক্ষমতা
(c) Energy (d) Momentum
শক্তি ভৰবেগ
শক্তি ভৰবেগ

12. Which one of the following is known as law of inertia?

তলৰ কোনটোৱে জড়তাৰ সূত্ৰ বুজাই?

নিম্নোক্ত কোনটি জড়তার সূত্ৰকে বোঝায়?

- (a) Newton's first law of motion
নিউটনৰ গতিৰ প্ৰথম সূত্ৰ
নিউটনৰ গতিৰ প্ৰথম সূত্ৰ
(b) Newton's second law of motion
নিউটনৰ গতিৰ দ্বিতীয় সূত্ৰ
নিউটনৰ গতিৰ দ্বিতীয় সূত্ৰ
(c) Newton's third law of motion
নিউটনৰ গতিৰ তৃতীয় সূত্ৰ
নিউটনৰ গতিৰ তৃতীয় সূত্ৰ
(d) Law of conservation of momentum
ভৰবেগৰ সংৰক্ষণ সূত্ৰ
ভৰবেগৰ সংৰক্ষণ সূত্ৰ

13. How many dynes are equal to one newton?

এক নিউটন কিমান ডাইনৰ সমান হ'ব?

এক নিউটন কত ডাইনের সমান হবে?

- (a) 10^2 (b) 10^3 (c) 10^4 (d) 10^5

14. The unit of which one of the following is same as the unit of impulse?

তলৰ কোনটোৰ একক বলৰ ঘাতৰ এককৰ সমান?

নিম্নোক্ত কোনটির একক বলের ঘাতের এককের সমান?

- (a) Energy (b) Linear momentum
শক্তি বৈখিক ভৰবেগ
শক্তি বৈখিক ভৰবেগ
(c) Velocity (d) Power
বেগ ক্ষমতা
বেগ ক্ষমতা

15. If the external force on a body is zero, then which of the following is zero?

যদি বস্তু এটাৰ ওপৰত ক্ৰিয়া কৰা বাহ্যিক বল শূন্য হয়, তেন্তে তলৰ কোনটো শূন্য হ'ব?
যদি একাটি বস্তুৰ উপৰে ক্ৰিয়া কৰা বাহ্যিক বল শূন্য হয়, তাহলে নিম্নোক্ত কোনটি শূন্য হ'বে?

(a) Speed
দ্রুতি	(b) Velocity
বেগ
(c) Displacement
সৰণ	(d) Acceleration
ত্বৰণ

16. The rotational energy of the earth is approximately

পৃথিৱীৰ ঘূৰ্ণন শক্তি হ'ল প্ৰায়
পৃথিৱীৰ ঘূৰ্ণন শক্তি হ'লো প্ৰায়

(a) 10^9 J	(b) 10^{19} J
(c) 10^{29} J	(d) 10^{41} J

17. Which of the following is non-conservative force?

তলৰ কোনটো অসংৰক্ষিত বল?
নিম্নোক্ত কোনটি অসংৰক্ষিত বল?

(a) Gravitational force
মহাকৰ্ষণ বল	(b) Electrostatic force
বৈদ্যুতিক বল
(c) Magnetic force
চুম্বকীয় বল	(d) Force of friction
ঘৰ্ষণ বল

18. Which of the following is not the unit of energy?

তলৰ কোনটো শক্তিৰ একক নহয়?
নিম্নোক্ত কোনটি শক্তিৰ একক নয়?

(a) joule	(b) kWh	(c) eV	(d) watt

19. In inelastic collision

অস্থিতিস্থাপক সংঘাতত

অস্থিতিস্থাপক সংঘাতে

(a) only momentum is conserved
কেৱল ভৰবেগ সংৰক্ষিত হয়
কেৱল ভৰবেগ সংৰক্ষিত হয়	(b) only KE is conserved
কেৱল গতিশক্তি সংৰক্ষিত হয়
কেৱল গতিশক্তি সংৰক্ষিত হয়
(c) both momentum and KE are conserved
ভৰবেগ আৰু গতিশক্তি দুয়োটাই সংৰক্ষিত হয়
ভৰবেগ এবং গতিশক্তি দুটিই সংৰক্ষিত হয়	(d) neither momentum nor KE is conserved
ভৰবেগ আৰু গতিশক্তি দুয়োটাই সংৰক্ষিত নহয়
ভৰবেগ এবং গতিশক্তি দুটিই সংৰক্ষিত হয় না

20. What is the analogue of mass in rotational motion?

ঘূৰ্ণনত ভৰৰ অনুরূপ ৰাশি কোনটো?

ঘূৰ্ণনে ভৰৰ অনুরূপ ৰাশি কোনটি?

(a) Torque
টৰ্ক	(b) Angular momentum
কৌণিক ভৰবেগ
(c) Moment of inertia
জড় ভ্ৰামক	(d) Kinetic energy
গতিশক্তি

21. Which conservation law leads to Kepler's second law?

কোনটো সংৰক্ষণ সূত্ৰৰ পৰা কেপলাৰৰ দ্বিতীয় সূত্ৰ পোৱা যায়?

কোন সংৰক্ষণ সূত্ৰ থেকে কেপলাৰের দ্বিতীয় সূত্ৰ পাওয়া যায়?

(a) Linear momentum
বৈখিক ভৰবেগ	(b) Energy
শক্তি

- (c) Angular momentum
কৌণিক ভৰবেগ
কৌণিক ভৰবেগ
- (d) Mass
ভৰ
ভৰ

22. The gravitational force between two bodies is

দুটা বস্তুৰ মাজৰ মহাকৰ্ষণ বল হ'ল
দুটি বস্তুর মাঝেৰ মহাকৰ্ষণ বল হলো

- (a) conservative
বক্ষণশীল
রক্ষণশীল
- (b) non-conservative
অবক্ষণশীল
অরক্ষণশীল
- (c) attractive
আকর্ষণী
আকর্ষণী
- (d) repulsive
বিকর্ষণী
বিকর্ষণী

23. Which of the following materials has the maximum elasticity?

তলৰ কোনটো পদাৰ্থৰ স্থিতিস্থাপকতা আটাইতকৈ বেছি?
নিম্নোক্ত কোন পদাৰ্থৰ স্থিতিস্থাপকতা সবথেকে বেশি?

- (a) Wood
কাঠ
কাঠ
- (b) Steel
তীখা
ইস্পাত
- (c) Glass
গ্লাচ
গ্লাস
- (d) Iron
লো
লৌহ

24. Which of the following has no dimensions?

তলৰ কোনটোৰ মাত্ৰা নাই?
নিম্নোক্ত কোনটিৰ মাত্ৰা নাই?

- (a) Longitudinal stress
অনুদৈৰ্ঘ্য প্ৰতিচাপ
অনুদৈৰ্ঘ্য প্ৰতিচাপ
- (b) Poisson's ratio
পইচনৰ অনুপাত
পয়সন-এৰ অনুপাত

- (c) Young's modulus of elasticity
স্থিতিস্থাপকতাৰ ইয়ঙৰ গুণাংক
স্থিতিস্থাপকতাৰ ইয়ঙ-এৰ গুণাংক

- (d) Bulk modulus of elasticity
স্থিতিস্থাপকতাৰ আয়তন গুণাংক
স্থিতিস্থাপকতাৰ আয়তন গুণাংক

25. If h is height, ρ is density and g is acceleration due to gravity, then the pressure P in liquid is

যদি h উচ্চতা, ρ ঘনত্ব আৰু g মাধ্যাকৰ্ষণিক ত্বৰণ হয়, তেন্তে তৰলৰ চাপ P হ'ব

যদি h উচ্চতা, ρ ঘনত্ব এবং g মাধ্যাকৰ্ষণিক ত্বৰণ হয়, তাহলে তৰলৰ চাপ P হবে

- (a) $P = h\rho g$ (b) $P = \frac{\rho g}{h}$ (c) $P = \frac{hg}{\rho}$ (d) $P = \frac{h\rho}{g}$

26. The density of water is 1 g cm^{-3} . The density in kg m^{-3} is

পানীৰ ঘনত্ব 1 g cm^{-3} হ'লে, kg m^{-3} ত ঘনত্ব হ'ব

জলৰ ঘনত্ব 1 g cm^{-3} হলে, kg m^{-3} তে ঘনত্ব হবে

- (a) 1000 (b) 10 (c) 100 (d) $\frac{1}{1000}$

27. For a liquid, which does not wet the glass, the angle of contact is

কাচ তিয়াই নোযোৱা তৰল পদাৰ্থৰ বাবে স্পৰ্শকোণ হ'ব

কাচকে ভেজাতে না পাৱা তৰল পদাৰ্থৰ স্পৰ্শকোণ হবে

- (a) less than 90°
 90° তকৈ কম
 90° থেকে কম
- (b) more than 90°
 90° তকৈ বেছি
 90° থেকে বেশি
- (c) 0°
- (d) None of the above
ওপৰৰ এটাও নহয়
উপৰেৰ এটাটিও নয়

28. Which of the following is the unit of coefficient of viscosity?

তলৰ কোনটো সান্দ্রতা গুণাংকৰ একক ?

নিম্নোক্ত কোনটি সান্দ্রতা গুণাংকৰ একক ?

- (a) $m^2 s^{-1}$ (b) $kg m^{-1} s^{-1}$ (c) $N m^{-2} s$ (d) $N m s^{-1}$

29. Which of the following has the greatest coefficient of viscosity?

তলৰ কোনটোৰ সান্দ্রতা গুণাংক আটাইতকৈ বেছি ?

নিম্নোক্ত কোনটিৰ সান্দ্রতা গুণাংক সবথেকে বেছি ?

(a) Water

পানী

জল

(b) Glycerine

গ্লিচাৰিন

গ্লিসাৰিন

(c) Blood

তেজ

ৰক্ত

(d) Honey

মৌ

মধু

30. The unit of thermal conductivity is

তাপ পৰিবাহিতাৰ একক হ'ল

তাপ পৰিবাহিতাৰ একক হ'লো

- (a) $W m^{-1} K^{-1}$ (b) JK^{-1} (c) $W m K$ (d) JK

31. The thermal conductivity of brass is

পিতলৰ তাপ পৰিবাহিতা হ'ল

পিতলৰ তাপ পৰিবাহিতা হ'লো

- (a) 59 (b) 109 (c) 212 (d) 300

32. During an adiabatic process, the specific heat of gas is

তাপৰোধী প্ৰক্ৰিয়াত গেছৰ আপেক্ষিক তাপ হ'ল

তাপৰোধী প্ৰক্ৰিয়াতে গ্যাসৰ আপেক্ষিক তাপ হ'লো

(a) zero

শূন্য

শূন্য

(b) positive

ধনাত্মক

ধনাত্মক

(c) negative

ঋণাত্মক

ঋণাত্মক

(d) infinity

অসীম

অসীম

33. The degree of freedom for an ideal monatomic gas molecule is

এক পাৰমাণৱিক গেছৰ অণুৰ স্বতন্ত্ৰ মাত্ৰা হ'ল

এক পাৰমাণৱিক গ্যাসৰ অণুৰ স্বতন্ত্ৰ মাত্ৰা হ'লো

(a) 3

(b) 5

(c) 7

(d) 9

34. The unit of spring constant is

স্প্ৰিং ধ্ৰুৱকৰ একক হ'ল

স্প্ৰিং ধ্ৰুৱকৰ একক হ'লো

(a) $N m$

(b) $N m^{-1}$

(c) $N m^{-2}$

(d) $N m^{-3}$

35. The speed of sound will be greatest in

শব্দৰ দ্ৰুতি আটাইতকৈ বেছি হয়

শব্দৰ দ্ৰুতি সবথেকে বেছি হয়

(a) air

বায়ুত

বায়ুতে

(b) water

পানীত

জলে

(c) metal

ধাতুত

ধাতুতে

(d) helium gas

হিলিয়াম গেছত

হিলিয়াম গ্যাসে

PART—B

Answer any five of the following questions :

2×5=10

তলৰ প্ৰশ্নসমূহৰ যি কোনো পাঁচটাৰ উত্তৰ কৰিবা :

নিম্নোক্ত প্ৰশ্নগুলিৰ যে কোনো পাঁচটিৰ উত্তৰ দাও :

36. Check whether the equation $mgh = \frac{1}{2}mv^2$ is dimensionally correct or not. Here, the symbols have their usual meanings.

$mgh = \frac{1}{2}mv^2$ সমীকৰণটো মাত্ৰিকভাৱে শুদ্ধ নে অশুদ্ধ পৰীক্ষা কৰা। ইয়াত ব্যৱহৃত সংকেতসমূহে সচৰাচৰ অৰ্থ বহন কৰিছে।

$mgh = \frac{1}{2}mv^2$ সমীকৰণটি মাত্ৰিকভাৱে শুদ্ধ না অশুদ্ধ পৰীক্ষা কৰো। এখানে ব্যবহৃত সংকেতগুলি সচরাচর অর্থ বহন করছে।

37. A constant retarding force of 50 N is applied to a body of mass 20 kg moving initially with a speed of 15 ms^{-1} . How much time does the body take to stop?

প্ৰাৰম্ভিক দ্ৰুতি 15 ms^{-1} ৰে গতি আৰম্ভ কৰা 20 kg ভৰৰ বস্তু এটাৰ ওপৰত 50 N স্থিৰ মানৰ এক মহুৰণকাৰী বলে ক্ৰিয়া কৰিছে। বস্তুটোৱে বৈ যাবলৈ কিমান সময় ল'ব? প্ৰাৰম্ভিক দ্ৰুতি 15 ms^{-1} তে গতি আৰম্ভ কৰা একটি 20 kg ভৰের বস্তুর উপৰে 50 N স্থিৰ মানের একটি মহুৰণকারী বল ক্ৰিয়া করছে। বস্তুটি থামার জন্য কত সময় নেবে?

38. Two bodies of masses m_1 and m_2 have same kinetic energies. What is the ratio of their momentums?

m_1 আৰু m_2 ভৰৰ দুটা বস্তুৰ গতিশক্তি একে। সিহঁতৰ ভৰবেগৰ অনুপাত কিমান হ'ব?

m_1 এবং m_2 ভৰের দুটি বস্তুর গতিশক্তি এক। সেগুলিৰ ভৰবেগের অনুপাত কত হবে?

39. Find the scalar and vector products of two vectors $\vec{a} = (3\hat{i} - 5\hat{j} + 4\hat{k})$ and $\vec{b} = (2\hat{i} - \hat{j} + 3\hat{k})$.

দুটা ভেক্টৰ $\vec{a} = (3\hat{i} - 5\hat{j} + 4\hat{k})$ আৰু $\vec{b} = (2\hat{i} - \hat{j} + 3\hat{k})$ ৰ স্কেলাৰ আৰু ভেক্টৰ পূৰণফল উলিওৱা।

দুটি ভেক্টর $\vec{a} = (3\hat{i} - 5\hat{j} + 4\hat{k})$ এবং $\vec{b} = (2\hat{i} - \hat{j} + 3\hat{k})$ এর স্কেলার এবং ভেক্টর পূরণফল নির্ণয় কৰো।

40. Establish a relation between escape velocity (v_e) and orbital velocity (v_o).

পলায়ন বেগ (v_e) আৰু কক্ষীয় বেগ (v_o) ৰ মাজত সম্বন্ধ স্থাপন কৰা।

পলায়ন বেগ (v_e) এবং কক্ষীয় বেগ (v_o) এর মধ্যে সম্বন্ধ স্থাপন কৰো।

41. Why are springs generally made of steel and not of copper? Explain.

সাধাৰণতে কিয় স্প্ৰিংবোৰ তীখাৰে বনোৱা হয় তামেৰে নহয়? ব্যাখ্যা কৰা।

সাধাৰণতঃ স্প্ৰিংগুলি কেন ইস্পাত দিয়ে বানানো হয়, তামা দিয়ে নয়? ব্যাখ্যা কৰো।

42. Draw a graph of coefficient of volume expansion of copper as a function of temperature.

উষ্ণতাৰ ফলন হিচাপে তামৰ আয়তন প্ৰসাৰণ গুণাংকৰ লেখ আঁকা।

উষ্ণতার ফলন হিসাবে তামার আয়তন প্রসাৰণ গুণাঙ্কের লেখ আঁক।

43. If the heartbeat of a person is 60 per minute, then find the heartbeat frequency and time period. 1+1=2

যদি এজন মানুহৰ হৃৎপিণ্ডৰ স্পন্দন প্ৰতি মিনিটত 60 বাৰ হয়, তেন্তে হৃৎপিণ্ডৰ স্পন্দনৰ কম্পনাংক আৰু পৰ্যায়কাল উলিওৱা।

যদি একজন মানুষের হৃৎপিণ্ডের স্পন্দন প্রতি মিনিটে 60 বার হয়, তাহলে হৃৎপিণ্ডের স্পন্দনের কম্পনাঙ্ক এবং পৰ্যায়কাল নির্ণয় কৰো।

44. Calculate the length of seconds pendulum, assuming g to be 9.8 ms^{-2} .

g -ৰ মান 9.8 ms^{-2} ধৰি ছেকেণ্ড দোলক এটাৰ দৈৰ্ঘ্য গণনা কৰা।

g -এৰ মান 9.8 ms^{-2} ধৰে একটি সেকেণ্ড দোলকের দৈৰ্ঘ্য গণনা কৰো।

45. Write the displacement relation in a progressive wave.

প্ৰগামী তৰংগত সৰণৰ প্ৰকাশৰাশি লিখা।

প্ৰগতি তরঙ্গে সরণের প্রকাশরাশি লেখো।

Answer any five of the following questions :

3×5=15

তলৰ প্রশ্নসমূহৰ যি কোনো পাঁচটাৰ উত্তৰ কৰিবা :

নিম্নোক্ত প্রশ্নগুলিৰ যে কোনো পাঁচটাৰ উত্তৰ দাও :

46. Define coefficient of friction, μ . If $\mu = \frac{1}{\sqrt{3}}$, then find the angle of friction between two bodies in contact. 1+2=3

ঘর্ষণ গুণাংক μ -ৰ সংজ্ঞা দিয়া। যদি $\mu = \frac{1}{\sqrt{3}}$, তেন্তে পৰস্পৰ সংস্পৰ্শত থকা দুটা বস্তুৰ মাজৰ ঘর্ষণ কোণৰ মান উলিওৱা।

ঘর্ষণ গুণাংক μ -এৰ সংজ্ঞা দাও। যদি $\mu = \frac{1}{\sqrt{3}}$, তাহলে পৰস্পৰ সংস্পৰ্শে থকা দুটি বস্তুৰ মध्ये ঘর্ষণ কোণেৰ মান নিৰ্ণয় কৰো।

47. Define moment of inertia and radius of gyration. What is the physical significance of moment of inertia? 2+1=3

জড় ভ্রামক আৰু ঘূৰ্ণন ব্যাসার্ধৰ সংজ্ঞা দিয়া। জড় ভ্রামকৰ ভৌতিক তাৎপৰ্য কি?

জড় ভ্রামক এবং ঘূৰ্ণন ব্যাসার্ধেৰ সংজ্ঞা দাও। জড় ভ্রামকেৰ ভৌতিক তাৎপৰ্য কী?

48. Show that the rate of change of angular momentum of a particle is equal to the torque acting on it.

দেখুওৱা যে এটা কণাৰ ওপৰত ক্ৰিয়া কৰা টৰ্কৰ মান কণাটোৰ সময় সাপেক্ষে হোৱা কৌণিক ভৰবেগৰ পৰিবৰ্তনৰ সমান।

দেখাও যে একটি কণাৰ উপৰে ক্ৰিয়া কৰা টৰ্কৰ মান কণাটিৰ সময় সাপেক্ষে হওয়া কৌণিক ভৰবেগেৰ পৰিবৰ্তনেৰ সমান।

49. Define (a) Hooke's law, (b) Young's modulus and (c) Poisson's ratio. 1+1+1=3

সংজ্ঞা দিয়া—(a) হুকৰ সূত্র, (b) ইয়ঙৰ গুণাংক আৰু (c) পইচনৰ অনুপাত।

সংজ্ঞা দাও—(a) হুক-এৰ সূত্র, (b) ইয়ঙ-এৰ গুণাঙ্ক এবং (c) পয়সন-এৰ অনুপাত।

50. Derive Stokes' law by dimensional analysis.

মাত্রিক বিশ্লেষণৰ সহায়ত ষ্ট'কছৰ সূত্রটো উলিওৱা।

মাত্রিক বিশ্লেষণেৰ সাহায্যে ষ্টোকস-এৰ সূত্রটি নিৰ্ণয় কৰো।

51. Show that the coefficient of area expansion of a rectangular sheet of solid is twice its coefficient of linear expansion.

দেখুওৱা যে কঠিন পদাৰ্থৰ এটা আয়তাকাৰ পাতৰ ক্ষেত্র প্রসাৰণ গুণাংক তাৰ বৈখিক প্রসাৰণ গুণাংকৰ দুগুণ।

দেখাও যে একটি কঠিন পদাৰ্থেৰ আয়তাকাৰ পাতেৰ ক্ষেত্র প্রসাৰণ গুণাঙ্ক তাৰ বৈখিক প্রসাৰণ গুণাঙ্কেৰ দুইগুণ।

52. Define time period, frequency and phase of a particle executing SHM. 1+1+1=3

সৰল পৰ্যাবৃত্ত গতি কৰি থকা কণিকা এটাৰ পৰ্যায়কাল, কম্পনাংক আৰু দশাৰ সংজ্ঞা দিয়া।

সৰল পৰ্যাবৃত্তে গতি কৰা একটি কণিকাৰ পৰ্যায়কাল, কম্পনাঙ্ক এবং দশাৰ সংজ্ঞা দাও।

53. A body oscillates with SHM according to the equation (in SI units) $x = 5 \cos\left(2\pi t + \frac{\pi}{4}\right)$. At $t = 1.5$ s, calculate the

(a) displacement, (b) speed and (c) acceleration of the body. 1+1+1=3

এটা বস্তু তলত দিয়া সমীকৰণ অনুযায়ী পৰ্যাবৃত্ত গতিত আছে (SI এককত) :

$$x = 5 \cos\left(2\pi t + \frac{\pi}{4}\right)$$

আৰম্ভণীৰ পৰা $t = 1.5$ s যোৱাৰ পৰত বস্তুটোৰ (a) সরণ, (b) দ্ৰুতি আৰু (c) ত্বৰণ উলিওৱা।

একটি বস্তু নীচে দেওয়া সমীকরণ অনুযায়ী পৰ্যাবৃত্ত গতিতে আছে (SI এককে) :

$$x = 5 \cos\left(2\pi t + \frac{\pi}{4}\right)$$

আৰম্ভ থেকে $t = 1.5$ s যাওয়ার পর বস্তুটির (a) সরণ, (b) দ্ৰুতি এবং (c) ত্বৰণ নিৰ্ণয় কৰো।

54. Show mathematically how beats are formed due to superposition of two sound waves.

দুটা শব্দ তৰংগৰ উপৰিপাতনেৰ ফলত কেনেকৈ স্বৰকম্পৰ সৃষ্টি হয়, গাণিতিক পদ্ধতিৰে দেখুওৱা।

দুটি শব্দ তৰংগেৰ উপৰিপাতেৰ ফলে কীভাবে স্বৰকম্পেৰ সৃষ্টি হয়, গাণিতিক পদ্ধতিতে দেখাও।

55. Draw the first three harmonics of standing waves in a pipe closed at one end.

এমূৰ বন্ধ নলীত সৃষ্টি হোৱা স্থিৰ তৰংগৰ প্ৰথম তিনিটা সমঞ্জস ধ্বনিৰ চিত্ৰ আঁকা।

একটি মাথা বন্ধ থাকা নলে সৃষ্টি হওয়া স্থিৰ তরঙ্গের প্ৰথম তিনিটা সমঞ্জস ধ্বনিৰ চিত্ৰ আঁক।

Answer any **two** of the following questions :

5×2=10

তলৰ প্ৰশ্নসমূহৰ যি কোনো দুটাৰ উত্তৰ কৰিবা :

নিম্নোক্ত প্ৰশ্নগুলিৰ যে কোনো দুটিৰ উত্তৰ দাও :

56. State and prove Newton's second law of motion. Discuss some important points about the second law.

3+2=5

নিউটনৰ গতি বিষয়ক দ্বিতীয় সূত্ৰটো লিখি প্ৰমাণ কৰা। দ্বিতীয় সূত্ৰৰ পৰা কিছুমান গুৰুত্বপূৰ্ণ কথা আলোচনা কৰা।

নিউটনৰ গতি বিষয়ক দ্বিতীয় সূত্ৰটি লিখে প্ৰমাণ কৰো। দ্বিতীয় সূত্ৰৰ পৰা কিছুমান গুৰুত্বপূৰ্ণ কথা আলোচনা কৰো।

57. State and explain Kepler's three laws of planetary motion.

কেপলাৰৰ গ্ৰহ গতিৰ তিনিটা সূত্ৰ লিখি ব্যাখ্যা কৰা।

কেপলাৰৰ গ্ৰহ গতিৰ তিনিটা সূত্ৰ লিখে ব্যাখ্যা কৰো।

58. Derive the expression for pressure of an ideal gas enclosed in a container. From this, discuss the kinetic interpretation of temperature.

3+2=5

এটা পাত্ৰত আবদ্ধ কোনো আদৰ্শ গেছৰ চাপৰ প্ৰকাশৰাশি উলিওৱা। তাৰ পৰা উষ্ণতাৰ গতিভিত্তিক ব্যাখ্যা আলোচনা কৰা।

একটি পাত্ৰে আবদ্ধ কোনো আদৰ্শ গ্যাসৰ চাপৰ প্ৰকাশৰাশি নিৰ্ণয় কৰো। তাৰ পৰা উষ্ণতাৰ গতিভিত্তিক ব্যাখ্যা আলোচনা কৰো।

59. What is an adiabatic process? Obtain the adiabatic equation for a perfect gas from the first law of thermodynamics. What is cyclic process?

1+3+1=5

তাপৰোধী প্ৰক্ৰিয়া কি? তাপগতিবিজ্ঞানৰ প্ৰথম সূত্ৰৰ পৰা আদৰ্শ গেছৰ ক্ষেত্ৰত তাপৰোধী প্ৰক্ৰিয়াৰ সমীকৰণটো উলিওৱা। চক্ৰীয় প্ৰক্ৰিয়া কি?

তাপৰোধী প্ৰক্ৰিয়া কী? তাপগতিবিজ্ঞানৰ প্ৰথম সূত্ৰৰ পৰা আদৰ্শ গ্যাসৰ ক্ষেত্ৰত তাপৰোধী প্ৰক্ৰিয়াৰ সমীকৰণটি নিৰ্ণয় কৰো। চক্ৰীয় প্ৰক্ৰিয়া কী?
